YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
17 päivänä joulukuuta 1998 *

Asiassa C-244/97,

jonka Hof van Cassatie (Belgia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Rijksdienst voor Pensioenen

vastaan

Gerdina Lustig

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92 (EYVL L 136, s. 7) ja 22.12.1995 annetulla neuvoston asetuksella N:o 3096/95 (EYVL L 335, s. 10), 45 ja 49 artiklan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. J. G. Kapteyn sekä tuomarit G. Hirsch, G. F. Mancini, H. Ragnemalm ja R. Schintgen (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: N. Fennelly,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Rijksdienst voor Pensioenen, edustajanaan hallintovirkamies G. Perl,

— Belgian hallitus, asiamiehenään ulkoasiain-, ulkomaankauppa- ja kehitysyhteistyöministeriön pääneuvonantaja J. Devadder,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudelliset neuvonantajat P. J. Kuijper ja P. Hillenkamp,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Rijksdienst voor Pensioenenin, edustajanaan neuvonantaja J. C. A. De Clerck, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään Assistant Treasury Solicitor J. E. Collins, avustajanaan barrister S. Moore, sekä komission, asiamiehe-

nään oikeudellisen yksikön virkamies P. van Nuffel, 9.7.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.9.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hof van Cassatie on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 30.6.1997 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 4.7.1997, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6; jäljempänä asetus N:o 1408/71), sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92 (EYVL L 136, s. 7) ja 22.12.1995 annetulla neuvoston asetuksella N:o 3096/95 (EYVL L 335, s. 10), 45 ja 49 artiklan tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty Belgian kansalaisen Lustigin ja Rijksdienst voor Pensioenenin (jäljempänä Rijksdienst) välisessä riita-asiassa, joka koskee viimeksi mainitun kieltäytymistä ottaa huomioon, Belgian lainsäädännön nojalla myönnetyn eläkkeen taattua vähimmäismäärää koskevan lainsäädännön soveltamiseksi, Lustigin Alankomaissa täyttyneitä vakuutuskausia niin kauan kuin hänellä ei vielä ollut oikeutta saada eläkettä Alankomaiden lainsäädännön nojalla.

Kansallinen lainsäädäntö

3 Vuosien 1979—1980 talousarvioehdotuksista 8.8.1980 annetun Belgian lain (Moniteur belge, 15.8.1980, s. 9463; jäljempänä vuoden 1980 laki) 152 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Palkattujen työntekijöiden eläkejärjestelmästä täyden ammattiuran osalta myönnettävä eläke ei saa olla pienempi kuin — — määräinen taattu vähimmäismäärä vuodessa — —.

Kuningas määrittelee:

1) mitä tarkoitetaan täydellä ammattiuralla, ja yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaan arvioidaan, onko tästä urasta esitetty riittävä selvitys;

— —".

4 Eläkkeiden oikaisemisesta sosiaaliturva-alalla 10.2.1981 annetun lain (Moniteur belge, 14.2.1981, s. 1697; jäljempänä vuoden 1981 laki) 33 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Niiden työntekijöiden osalta, joiden ammattiura palkattuina työntekijöinä on vähintään kaksi kolmasosaa täydestä ammattiurasta, palkatuille työntekijöille eläkkeensaajien ja jälkeenjääneiden eläkejärjestelmästä myönnettävän eläkkeen määrän on oltava vähintään vuosien 1979—1980 talousarvioehdotuksista 8.8.1980 annetun lain 152 §:ssä vahvistettujen perusmäärien murto-osa.

Tämä murto-osa on yhtä suuri kuin se, jonka perusteella on laskettu palkattujen työntekijöiden eläkejärjestelmästä maksettava eläke.

Kuningas määrittelee:

1) mitä tarkoitetaan täyden ammattiuran kahdella kolmasosalla, ja yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaan arvioidaan sitä, onko tästä urasta esitetty riittävä selvitys;

— —".

5 Pääasiaa koskevien tosiseikkojen tapahtuma-aikana täyden ammattiuran katsottiin naisten osalta olevan 40 Belgiassa suoritettua työskentelyvuotta.

Yhteisön lainsäädäntö

6 Asetuksen N:o 1408/71 45 artiklan 1 kohta, joka kuuluu III osaston 3 lukuun, jonka otsikkona on "Vanhuus ja kuolema (eläkkeet)", säädettiin seuraavaa:

"Sellaisen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen, jonka lainsäädännön mukaan etuuksia koskevan oikeuden saavuttamisen, säilyttämisen tai takaisinsaamisen edellytyksenä on vakuutus- tai asumiskausien täyttyminen, on otettava huomioon tarpeellisessa määrin muiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan täyttyneet vakuutus- tai asumiskaudet, niin kuin ne olisivat sen soveltaman lainsäädännön mukaan täyttyneitä kausia."

7 Asetuksen N:o 1408/71 45 artiklaa on muutettu 1.6.1992 voimaan tulleella asetuksella N:o 1248/92 "sellaisten vakuutus- tai asumiskausien huomioon ottamista koskevien sääntöjen täsmentämiseksi, jotka ovat täyttyneet kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa palkattuna työntekijänä ja itsenäisenä ammatinharjoittajana tai yleisjärjestelmän ja erityisjärjestelmän alaisena" (asetuksen N:o 1248/92 neljäs perustelukappale). Tämän muutoksen jälkeen 45 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jos jäsenvaltion lainsäädännön mukaan etuuksia koskevan oikeuden saavuttamiseksi, säilyttämiseksi tai takaisinsaamiseksi järjestelmässä, joka ei ole 2 tai 3 kohdan mukainen erityisjärjestelmä, edellytetään vakuutus- tai asumiskausien täyttymistä, tämän jäsenvaltion toimivaltainen vakuutuslaitos ottaa huomioon tarpeellisessa määrin muiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan täyttyneet vakuutus- tai asumiskaudet, olivatpa ne täyttyneet yleisessä järjestelmässä tai erityisjärjestelmässä ja joko palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Nämä kaudet otetaan huomioon ikään kuin ne olisivat sovellettavan lainsäädännön mukaisesti täyttyneitä kausia."

8 Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklassa määritellään tarkoitettujen etuuksien laskentatapa. Tätä artiklaa on myös muutettu asetuksella N:o 1248/92. Nämä muutokset eivät kuitenkaan ole vaikuttaneet kyseessä olevan laskentatavan periaatteisiin. Ne voidaan esittää yhteenvedonomaisesti seuraavasti:

— Ensinnäkin toimivaltainen laitos laskee niin sanotun itsenäisen etuuden määrän asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla (josta on tullut 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan i alakohta). Tätä varten se määrittelee soveltamansa lainsäädännön säännösten mukaan sen etuuden määrän, johon työntekijällä olisi oikeus tämän lainsäädännön nojalla, ottaen huomioon ainoastaan tämän lainsäädännön mukaisesti täyttyneet vakuutus- tai asumiskaudet.

— Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä (josta on tullut 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan ii alakohta) säädetään, että toimivaltainen laitos laskee toisaalta etuuden suhteellisen määrän tämän artiklan 2 kohdan säännöksiä soveltaen. Tätä varten se laskee ensin asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla sen niin sanotun teoreettisen etuuden määrän, jota kysymyksessä oleva henkilö voisi hakea, jos

kaikki vakuutus- tai asumiskaudet, jotka ovat täyttyneet niiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen mukaan, joiden alainen palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja on, olisivat täyttyneet kyseisessä jäsenvaltiossa ja toimivaltaisen laitoksen soveltaman lainsäädännön mukaan etuuden myöntämispäivänä. Toimivaltainen laitos määrää sen jälkeen asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla etuuden todellisen määrän teoreettisen määrän perusteella ja tämän laitoksen soveltaman lainsäädännön mukaan ennen riskin toteutumista täyttyneiden vakuutus- tai asumiskausien keston suhteessa niiden vakuutus- tai asumiskausien kokonaispituuteen, jotka ovat täyttyneet kaikissa kyseessä olevissa jäsenvaltioissa ennen riskin toteutumista.

— Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisen virkkeen (josta on tullut 46 artiklan 3 kohdan ensimmäinen alakohta) mukaan maksun suorittavan laitoksen on verrattava soveltamansa etuuden määrää ja suhteellista etuutta ja maksettava korkein määrä.

9 Asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jos se, jonka etua asia koskee, ei tiettynä hetkenä täytä kaikkien jäsenvaltioiden sellaisten lainsäädäntöjen mukaisia etuuden myöntämisen edellytyksiä, joiden alainen hän on ollut, ottaen tarvittaessa huomioon 45 artiklan säännökset, vaan täyttää näistä vain yhden tai useamman lainsäädännön edellytykset, sovelletaan seuraavia säännöksiä:

a) jokainen sellaista lainsäädäntöä soveltavista toimivaltaisista laitoksista, jonka mukaiset edellytykset täytetään, laskee sen maksettavaksi kuuluvan etuuden määrän 46 artiklan säännösten mukaisesti;

b) kuitenkin:

i) jos se, jonka etua asia koskee, täyttää ainakin kahden lainsäädännön edellytykset ottamatta huomioon sellaisten lainsäädäntöjen mukaisesti täyttyneitä vakuutuskausia, joiden edellytyksiä ei täytetä, näitä kausia ei oteta huomioon 46 artiklan 2 kohdan säännöksiä sovellettaessa;

ii) jos se, jonka etua asia koskee, täyttää vain yhden lainsäädännön edellytykset ottamatta huomioon sellaisten lainsäädäntöjen mukaisesti täyttyneitä vakuutuskausia, joiden edellytyksiä ei täytetä, maksettavan etuuden määrä lasketaan vain sen lainsäädännön mukaisesti, jonka edellytykset täytetään, ottaen huomioon vain tämän lainsäädännön mukaan täyttyneet kaudet."

10 Edellä mainittua säännöstä on muutettu ensimmäisen kerran asetuksella N:o 1248/92, jolla sen ensimmäiseen virkkeeseen lisättiin viittaus asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohtaan ja jolla siihen lisättiin toinen alakohta, jotta sitä voitaisiin soveltaa saman asetuksen 44 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettuihin tapauksiin (asetuksen N:o 1248/92 24. perustelukappale). Nämä muutokset eivät ole merkittäviä nyt käsiteltävänä olevan asian kannalta.

11 Asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohtaa on muutettu toisen kerran asetuksella N:o 3096/95 niin, että sen b alakohdan i ja ii alakohdassa tarkoitetuissa tilanteissa voidaan ottaa huomioon sellaisten lainsäädäntöjen, joiden ehdot oikeuksien syntymisestä eivät täyty, mukaisesti täyttyneet kaudet silloin kun tämä johtaa suuremman etuuden määräämiseen asianomaiselle (asetuksen N:o 3096/95 5 perustelukappale). Näiden muutosten seurauksena, jotka asetuksen N:o 3096/95 3 artiklan toisen

kohdan mukaisesti ovat tulleet voimaan vanhuutta ja jälkeenjääneitä koskevien etuuksien osalta 1.6.1992, asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jos se, jonka etua asia koskee, ei tiettynä hetkenä täytä kaikkien jäsenvaltioiden sellaisten lainsäädäntöjen mukaisia etuuden myöntämisen edellytyksiä, joiden alainen hän on ollut, ottaen tarvittaessa huomioon 45 artikla tai 40 artiklan 3 kohta, vaan täyttää näistä vain yhden tai useamman lainsäädännön mukaiset edellytykset, sovelletaan seuraavia säännöksiä:

a) jokainen sellaista lainsäädäntöä soveltavista toimivaltaisista laitoksista, jonka mukaiset edellytykset täytetään, laskee sen maksettavaksi kuuluvan etuuden määrän 46 artiklan säännösten mukaisesti;

b) kuitenkin:

i) jos se, jonka etua asia koskee, täyttää ainakin kahden lainsäädännön edellytykset ottamatta huomioon sellaisten lainsäädäntöjen mukaisesti täyttyneitä vakuutus- tai asumiskausia, joiden edellytyksiä ei täytetä, näitä kausia ei oteta huomioon 46 artiklan 2 kohdan säännöksiä sovellettaessa, ellei näiden kausien huomioon ottaminen anna aihetta suuremman etuuden määräämiseen;

ii) jos asianomainen täyttää vain yhden lainsäädännön vaatimukset, ilman että on tarvetta vedota vakuutus- tai asumiskausiin sellaisissa maissa, joiden lainsäädäntöjen ehdot eivät täyty, maksettavan etuuden määrä lasketaan 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan i alakohdan perusteella vain sen lainsäädännön mukaisesti, jonka ehdot täyttyvät, ja ottaen huomioon vain sen lainsäädännön mukaiset kaudet, ellei niiden lainsäädäntöjen, joiden ehdot eivät täyty, alaisten kausien huomioon ottaminen anna aihetta suuremman etuuden määräämiseen 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan ii alakohdan perusteella.

Tämän kohdan säännöksiä sovelletaan vastaavasti, jos se, jonka etua asia koskee, on nimenomaisesti pyytänyt vanhuusetuuksien myöntämisen siirtämistä 44 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen säännösten mukaisesti."

Pääasia

12 Lustig, joka oli syntynyt 15.1.1929, teki 20.1.1988, 60-vuotissyntymäpäivänsä lähestyessä, Rijksdienstille hakemuksen eläkkeen saamisesta Belgiassa 1.2.1989 lähtien.

13 Rijksdienst myönsi hänelle 2.6.1988 tekemällään päätöksellä 1.2.1989 alkaen 106 834 Belgian frangin (BEF) suuruisen eläkkeen. Näin myönnetty määrä vastasi 19 vuoden ammattiuraa Belgiassa vuosina 1970—1988 (19/40).

14 Lustig, joka vuosina 1946—1968 oli työskennellyt Alankomaissa, teki 13.4.1993 hakemuksen saadakseen 65-vuotispäivästään lähtien *Algemene Ouderdomswet*in (alankomaalaista yleistä vanhuuseläkejärjestelmää koskeva laki) mukaisen vanhuuseläkkeen. Toimivaltainen alankomaalainen laitos, Sociale Verzekeringsbank, myönsi hänelle hänen hakemansa eläkkeen 1.1.1994 lähtien.

15 Alankomaalaisen vanhuuseläkkeen myöntämisen seurauksena Rijksdienst laski asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 2 kohdan mukaisesti uudelleen Lustigin saaman belgialaisen eläkkeen määrän ja myönsi hänelle 23.12.1993 tekemällään päätöksellä 1.1.1994 lähtien 142 046 BEF:n suuruisen eläkkeen.

16 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että Rijksdienst on 1.1.1994 lähtien näin myönnetyn eläkkeen määrittelyssä soveltanut eläkkeisiin sovellettavaa taattua vähimmäismäärää koskevia vuosien 1980 ja 1981 lakien säännöksiä. Sitä vastoin ajanjaksona, joka alkoi 1.2.1989, josta lähtien Lustigilla oli 60 vuoden iässä oikeus belgialaiseen eläkkeeseen, ja joka päättyi 1.1.1994, josta lähtien hänellä oli 65-vuotiaana oikeus alankomaalaiseen eläkkeeseen, Rijksdienst eväsi Lustigilta näihin säännöksiin perustuvat etuudet siitä syystä, että se voi ottaa huomioon tälle Alankomaissa kertyneen ammattiuran vain siitä hetkestä lähtien, jolloin hänen eläkeoikeutensa Alankomaissa oli tosiasiallisesti syntynyt, eli 1.1.1994.

17 Lustig nosti 2.2.1994 kanteen Arbeidsrechtbank te Antwerpenissa Rijksdienstin 23.12.1993 tekemästä päätöksestä vedoten siihen, että hänelle olisi pitänyt myöntää lakisääteiseen vähimmäismäärään perustuva eläke myös 1.2.1989 ja 1.1.1994 väliselle ajalle.

18 Arbeidsrechtbank te Antwerpen kumosi 15.12.1994 antamallaan tuomiolla riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin siinä vahvistettiin eläkkeen alkamispäiväksi 1.1.1994 ja se totesi Lustigilla olevan oikeuden 1.1.1989 lähtien lakisääteisen vähimmäismäärän tasolle korotettuun eläkkeeseen.

19 Arbeidshof te Antwerpen, josta Rijksdienst oli hakenut muutosta, vahvisti 17.4.1996 antamallaan tuomiolla eri perustein alioikeuden tuomion ja katsoi, että Rijksdienstin olisi asetuksen N:o 1408/71 45 artiklan 1 kohdan ja 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan nojalla pitänyt myöntää Lustigille oikeus taattuun vähimmäismäärään 1.2.1989 lähtien ottamalla huomioon Alankomaissa kertynyt ammattiura eläkeoikeuksien saamiseksi vaaditun palkattuna työntekijänä suoritetun vähimmäismittaisen ammattiuran määrittelyssä, mutta ottamalla huomioon myönnettävän määrän (suhteellisessa) laskemisessa vain Belgiassa kertyneen ammattiuran, eli 19/40.

20 Arbeidshof te Antwerpenin tuomiosta tekemänsä kassaatiomuutoksenhaun tueksi Rijksdienst vetosi muun muassa siihen, että asetuksen N:o 1408/71 45 artiklassa säädetään yleisemmällä tavalla vakuutuskausien huomioon ottamisesta, kun taas kyseisen asetuksen 49 artikla, jossa otetaan huomioon edellä mainittu säännös, koskee tarkemmin määriteltyjä tilanteita, koska siinä säädetään etuuksien laskemisesta silloin, kun se, jota asia koskee, ei täytä samanaikaisesti kaikkien niiden lainsäädäntöjen mukaisia edellytyksiä, joiden mukaan vakuutus- tai asumiskaudet ovat täyttyneet. Rijksdienst huomautti, että Lustig 1.2.1989 60 vuotta täytettyään saattoi vaatia Belgiassa useamman palvelusvuoden perusteella laskettavaa eläkettä ilman, että olisi tarpeen nojautua vakuutus- tai asumiskausiin, jotka ovat täyttyneet Alankomaissa, jossa hän ei täytä ikää koskevaa edellytystä etuuden saamiseksi, ja katsoi, että kyseessä olevassa asiassa olisi sovellettava asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan erityissäännöstä eikä 45 artiklan 1 kohdan säännöstä niin, että maksettavan etuuden määrä olisi laskettava ainoastaan Belgian lainsäädännön mukaisesti ja ottaen huomioon vain tämän lainsäädännön mukaisesti täyttyneet kaudet.

21 Hof van Cassatie katsoi, että Rijksdienstin esittämä peruste herättää 45 artiklan 1 kohdan osalta 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan tulkintaa koskevan kysymyksen, ja päätti esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohtaa tulkittava yhdessä kyseisen asetuksen 45 artiklan kanssa siten, että silloin, kun asianomainen henkilö täyttää yhden lainsäädännön mukaiset, pienenkin vanhuuseläkkeen saamista koskevat edellytykset ilman, että olisi tarpeen ottaa huomioon niitä vakuutuskausia, jotka ovat täyttyneet sellaisen toisen lainsäädännön mukaisesti, jossa eläkkeen saamiselle säädetyt edellytykset eivät ole täyttyneet, toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on kuitenkin otettava huomioon viimeksi mainitun lainsäädännön mukaisesti täyttyneet vakuutuskaudet, jos näin menetellen voidaan myöntää suurempi eläke aina siihen asti, kun myös viimeksi mainitussa lainsäädännössä säädetyt tarpeelliset edellytykset täytetään?"

Esitetty kysymys

22 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on aluksi todettava, että asetuksen N:o 1408/71 45 artiklassa säädetään toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti täyttyneiden vakuutus- tai asumiskausien huomioon ottamisesta vain eläkeoikeuksien saamisen, säilyttämisen tai takaisinsaamisen osalta, kun taas pääasian riitakysymys koskee tällaisen etuuden määrän määrittelyä (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-45/92 ja C-46/92, Lepore ja Scamuffa, tuomio 9.12.1993, Kok. 1993, s. I-6497, 13 kohta).

23 Tämän jälkeen on korostettava, että EY:n perustamissopimuksen 51 artiklassa määrätään paitsi sellaisten kausien yhteenlaskemisesta, jotka eri maiden lainsäädännön mukaan otetaan huomioon oikeuden saamiseksi etuuteen ja sen säilyttämiseksi, myös etuuden määrän laskemista koskevien kausien yhteenlaskemisesta.

24 Vanhuusetuuksien laskemisen osalta tämä periaate ilmaistaan erityisesti asetuksen N:o 1408/71 46 artiklassa.

25 Asetuksen 46 artiklassa säädetään etuuksien myöntämisen osalta, että toimivaltainen laitos määrää etuuden todellisen määrän tämän laitoksen soveltaman lainsäädännön mukaan täyttyneiden vakuutuskausien pituuden suhteessa kaikissa kyseisissä jäsenvaltioissa täyttyneiden vakuutuskausien kokonaispituuteen (asia C-443/93, Vougioukas, tuomio 22.11.1995, Kok. 1995, s. I-4033, 15 kohta).

26 Asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdassa määritellään etuuksien laskentamenetelmä erityisesti silloin, kun se, jota asia koskee, ei määrätyllä hetkellä täytä samanaikaisesti kaikkien niiden lainsäädäntöjen mukaisia edellytyksiä, joiden mukaan vakuutus- tai asumiskaudet ovat täyttyneet.

27 Asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan a alakohdassa vahvistetaan periaate, jonka mukaan jokainen sellaista lainsäädäntöä soveltavista toimivaltaisista laitoksista, jonka mukaiset edellytykset täytetään, laskee sen maksettavaksi kuuluvan etuuden määrän 46 artiklan mukaisesti.

28 Saman 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdassa tarkoitetaan sellaisen henkilön erityistilannetta, joka on ollut useamman jäsenvaltion lainsäädännön alainen, mutta joka tietyllä hetkellä täyttää vain yhden lainsäädännön vaatimukset, ilman että on tarvetta vedota vakuutus- tai asumiskausiin sellaisissa maissa, joiden lainsäädäntöjen edellytykset eivät täyty. Tällaisessa tilanteessa on Lustigin kaltainen henkilö, joka 60 vuotta täytettyään ja vain Belgian lainsäädännön nojalla eläkeoikeuden saatuaan ei vielä täytä Alankomaiden lainsäädännön mukaisia edellytyksiä etuuden saamiseksi.

29 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on näin ollen määriteltävä, onko sellaisen lainsäädännön nojalla, jonka mukaiset edellytykset täytetään, maksettavan etuuden määrä tällaisessa tilanteessa olevan henkilön osalta laskettava vain tämän lainsäädännön säännösten mukaisesti ja ottaen huomioon ainoastaan sen mukaisesti täyttyneet kaudet myös silloin, kun sellaisen lainsäädännön, jonka mukaisia edellytyksiä ei täytetä, soveltamisalaan kuuluessa täyttyneiden kausien huomioon ottaminen antaisi tälle henkilölle oikeuden suurempaan etuuden määrään.

30 Tältä osin on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 1408/71 kaikkia säännöksiä on tulkittava ottaen huomioon perustamissopimuksen 51 artiklan tavoitteet, joihin kuuluu erityisesti vakuutus-, asumis- tai työskentelykausien yhteenlaskemisen avulla toteuttaa työntekijöiden vapaa liikkuvuus (ks. vastaavasti asia C-406/93, Reichling, tuomio 9.8.1994, Kok. 1994, s. I-4061, 21 kohta; asia C-481/93, Moscato, tuomio 26.10.1995, Kok. 1995, s. I-3525, 27 kohta ja asia C-482/93, Klaus, tuomio 26.10.1995, Kok. 1995, s. I-3551, 21 kohta).

31 Tämä tavoite merkitsee sitä, että siirtotyöläiset eivät saa menettää oikeuksiaan sosiaaliturvaetuuksiin eikä niiden määrää saa alentaa sillä perusteella, että he ovat käyttäneet perustamissopimuksen mukaista oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen (em. asia Reichling, tuomion 24 kohta), ja että erityisesti vakuutus-, asumis- tai työskentelykausien yhteenlaskemista koskevalla säännöllä pyritään takaamaan se, että perustamissopimuksessa taatun vapaan liikkuvuuden oikeuden käyttämisen seurauksena työntekijältä ei viedä oikeutta niihin sosiaaliturvaetuuksiin, joita hän olisi voinut vaatia, jos hänen työuransa olisi kertynyt ainoastaan yhdessä jäsenvaltiossa (em. asia Moscato, tuomion 28 kohta).

32 Ei ole kiistetty sitä, että Lustigin asemassa olevalla henkilöllä olisi ollut oikeus 60 vuoden iästä lähtien saada suurempaa eläkettä, jos hänen koko ammattiuransa olisi kertynyt siinä jäsenvaltiossa ja sen jäsenvaltion lainsäädännön alaisena, jonka mukaiset edellytykset hän on ensiksi täyttänyt.

33 On myös todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että jos kyseessä olevan ainoan jäsenvaltion lainsäädännön soveltaminen osoittautuu epäedullisemmaksi työntekijän kannalta kuin asetuksen N:o 1408/71 46 artiklassa säädetyn yhteisön järjestelmän soveltaminen, tämän artiklan säännöksiä on sovellettava kokonaisuudessaan (ks. mm. yhdistetyt asiat C-90/71 ja C-91/91, Di Crescenzo ja Casagrande, tuomio 11.6.1992, Kok. 1992, s. I-3851, 16 kohta).

34 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdassa perustamissopimuksen 51 artiklan mukaisesti tulkittuna edellytetään, että niiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen, joiden mukaisia edellytyksiä etuuden hakija ei täytä, alaisena täyttyneet kaudet otetaan huomioon tämän asetuksen 46 artiklan mukaisesti vanhuusetuuksia laskettaessa silloin, kun tämä huomioon ottaminen osoittautuu etuuden saajan kannalta edullisemmaksi kuin ainoastaan sen lainsäädännön soveltaminen, jonka mukaiset edellytykset täytetään, ja vain tämän lainsäädännön alaisena täyttyneiden kausien huomioon ottaminen.

35 Koska asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan tällainen tulkinta johtuu suoraan perustamissopimuksen 51 artiklasta, tähän säännökseen asetuksella N:o 3096/95 tehty muutos on merkitykseltään vain selventävä.

36 Toisin kuin Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on istunnossa väittänyt, asiassa C-146/93, McLachlan, 7.7.1994 annettu tuomio (Kok. 1994, s. I-3229) ei muuta tätä päätelmää.

37 Kyseisen tuomion 29 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin on tosin todennut, että se mahdollisuus, että lainsäädännössä, jonka mukaiset edellytykset täyttyvät, otetaan lukuun toisen jäsenvaltion lainsäädännön alaisena täyttyneet kaudet, suljetaan pois asetuksen N:o 1408/71 49 artiklassa eläkkeen määrän laskemisessa.

38 Tätä toteamusta on kuitenkin tarkasteltava sen asiayhteyden valossa, joka on johtanut edellä mainitussa asiassa McLachlan annettuun tuomioon. Kuten julkisasiamies on perustellusti todennut ratkaisuehdotuksensa 16 kohdassa, pääasian kantaja asiassa McLachlan ei vaatinut pelkästään asetuksen N:o 1408/71 46 artiklassa mainittujen yhteenlaskemista ja suhteuttamista koskevien sääntöjen soveltamista, vaan eläkkeen maksamista sen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, jonka mukaiset edellytykset hän täytti, määrältään sellaisena, että siinä otetaan huomioon sellaisen jäsenvaltion lainsäädännön, jonka mukaisia edellytyksiä hän ei vielä täyttänyt, alaisena täyttyneet kaudet siitä syystä, että hänellä olisi ollut oikeus tällaiseen eläkkeeseen, jos hänen koko ammattiuransa olisi kertynyt ensimmäisen lainsäädännön alaisena.

39 Kun yhteisöjen tuomioistuin tällaisessa tilanteessa katsoi, ettei lainsäädännön, jonka mukaiset edellytykset on täytetty, nojalla maksettavan eläkkeen määrän laskemisessa oteta huomioon kausia, jotka ovat täyttyneet sellaisen lainsäädännön alaisena, jonka mukaisia edellytyksiä ei ole vielä täytetty, se halusi vain varmistaa, että kukin jäsenvaltio myöntää etuudet, jotka vastaavat sen lainsäädännön alaisena täyttyneitä kausia, asetuksen N:o 1408/71 järjestelmän mukaisesti; siinä annetaan mahdollisuus säilyttää erilliset järjestelmät, joiden perusteella syntyvät erilliset saatavat erillisiltä laitoksilta, joita kohtaan etuuden saajalla on suoria oikeuksia (em. asia McLachlan, tuomion 29, 30 ja 37 kohta).

40 Sitä vastoin nyt käsiteltävänä olevan ennakkoratkaisupyynnön kohteena olevassa asiassa asianmukaisen henkilön vaatimus koskee sitä, että kaudet, jotka ovat täyttyneet sellaisten lainsäädäntöjen alaisena, joiden mukaisia edellytyksiä hän ei vielä täytä, otettaisiin huomioon ainoastaan taattua vähimmäismäärää koskevan Belgian lainsäädännön soveltamiseksi eikä varsinaisen etuuden laskemiseksi kummassakin jäsenvaltiossa täyttyneiden kausien kokonaispituuden perusteella ja Belgian lainsäädännön mukaan täyttyneiden kausien suhteessa sen eläkkeen määrän laskemisessa, johon hänellä on oikeus Belgian lainsäädännön mukaan, ottaen huomioon kyseisen taattua vähimmäismäärää koskevan lainsäädännön soveltamisen. Toisin kuin asiassa McLachlan, Lustig ei näin ollen vaadi, että itse eläkkeen määrä, johon hänellä on oikeus sen lainsäädännön mukaan, jonka mukaiset edellytykset hän täyttää, laskettaisiin ottamalla huomioon sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaisia edellytyksiä hän ei vielä täytä, nojalla täyttyneet kaudet niin kuin ne olisivat täyttyneet ensimmäisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

41 Ottaen huomioon kaikki edellä tarkastellut seikat ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohtaa sekä asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohtaa, sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna asetuksella N:o 1248/92 ja asetuksella N:o 3096/95, on tulkittava niin, että silloin, kun asianomainen henkilö täyttää yhden lainsäädännön mukaiset, pienenkin vanhuuseläkkeen saamista koskevat edellytykset ilman,

että on tarpeen ottaa huomioon niitä vakuutus- tai asumiskausia, jotka ovat täyttyneet sellaisen toisen lainsäädännön alaisena, jonka mukaiset vanhuuseläkkeen saamisen edellytykset eivät ole täyttyneet, toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on kuitenkin tämän asetuksen 46 artiklan mukaan otettava huomioon viimeksi mainitun lainsäädännön mukaisesti täyttyneet kaudet, jos kyseiselle henkilölle näin menetellen voidaan myöntää suurempi eläke aina siihen asti, kun myös viimeksi mainitussa lainsäädännössä säädetyt edellytykset täytetään.

Oikeudenkäyntikulut

42 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Belgian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Hof van Cassatien (Belgia) 30.6.1997 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohtaa, sellaisena kuin tämä

asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83, ja asetuksen N:o 1408/71 49 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohtaa, sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna asetuksella N:o 2001/83, jota on muutettu 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92 ja 22.12.1995 annetulla neuvoston asetuksella N:o 3096/95, on tulkittava niin, että silloin, kun asianomainen henkilö täyttää yhden lainsäädännön mukaiset, pienenkin vanhuuseläkkeen saamista koskevat edellytykset ilman, että on tarpeen ottaa huomioon niitä vakuutus- tai asumiskausia, jotka ovat täyttyneet sellaisen toisen lainsäädännön alaisena, jonka mukaiset vanhuuseläkkeen saamisen edellytykset eivät ole täyttyneet, toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on kuitenkin tämän asetuksen 46 artiklan mukaan otettava huomioon viimeksi mainitun lainsäädännön mukaisesti täyttyneet kaudet, jos näin menetellen kyseiselle henkilölle voidaan myöntää suurempi eläke aina siihen asti, kun myös viimeksi mainitussa lainsäädännössä säädetyt edellytykset täytetään.

Kapteyn Hirsch

Mancini Ragnemalm Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 17 päivänä joulukuuta 1998.

R. Grass P. J. G. Kapteyn

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja